କୌଶଳ ବୋଧ

ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା

ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ

0685

© NCERT not to be republished

विद्यया ऽमृतमश्नुते
एन सी ई आर टी
NCERT
राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद्
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

0685 - କୌଶଳ ବୋଧ
ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ

ISBN 978-93-5292-632-9

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ
ଜୁଲାଇ ୨୦୨୪ ଆଷାଢ଼ ୧୯୪୬

PD 500T HK

© **ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ୨୦୨୨**

ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ସଂରକ୍ଷିତ

- ❑ ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ଏହି ପ୍ରକାଶନର କୌଣସି ଅଂଶକୁ ପୁନଃପ୍ରକାଶ, ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପ୍ରଣାଳୀରେ ସଂରକ୍ଷିତ କିମ୍ବା କୌଣସି ରୂପରେ କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ, ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍, ଯାନ୍ତ୍ରିକ, ଫଟୋକପି, ରେକର୍ଡିଂ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟକୌଣସି ଉପାୟରେ ପ୍ରସାରଣ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।
- ❑ ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ଏହି ସର୍ତ୍ତ ରେ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଏ ଯେ ଏହା ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ବିନା ସମ୍ମତିରେ, ଯେଉଁ ପ୍ରକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ତାହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବନ୍ଧନ କିମ୍ବା କଭରରେ ଋଣ, ପୁନଃ ବିକ୍ରୟ, ଭଡ଼ା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାବରେ ନିଷ୍କାସନ କରାଯିବ ନାହିଁ।
- ❑ ଏହି ପ୍ରକାଶନର ସଠିକ୍ ମୂଲ୍ୟ ହେଉଛି ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ ଛପା ଯାଇଥିବା ମୂଲ୍ୟ । ରବର ଷ୍ଟାମ୍ପ କିମ୍ବା ଷ୍ଟିକର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମାଧ୍ୟମରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା କୌଣସି ସଂଶୋଧିତ ମୂଲ୍ୟ ଭୁଲ୍ ଏବଂ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ପ୍ରକାଶନ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ
ଡିଭିଜନ, ଏନସିଇଆରଟି

ଏନସିଇଆରଟି କ୍ୟାମ୍ପସ
ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ମାର୍ଗ
ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ୧୧୦ ୦୧୬ ଫୋନ୍ : 011-26562708

୧୦୮, ୧୦୦ ଫୁଟ ରାସ୍ତା
Hosdakere Halli Extension
ବନଶଙ୍କରୀ ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ
ବେଙ୍ଗାଲୁରୁ ୫୬୦ ୦୮୫ ଫୋନ୍ : 080-26725740

ନବଜୀବନ ଟ୍ରଷ୍ଟ ବିଲ୍ଡିଂ
ପି.ଓ. ନବଜୀବନ
ଅହମ୍ମଦାବାଦ ୩୮୦ ୦୧୪ ଫୋନ୍ : 079-27541446

ସିଡବ୍ଲ୍ୟୁସି କ୍ୟାମ୍ପସ
ଧନକାଳ ବସଷ୍ଟାଣ୍ଡ
ପାଣିହାଟୀ
କୋଲକାତା 700 114 ଫୋନ୍ : 033-25530454

ସିଡବ୍ଲ୍ୟୁସି କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ
ମାଳିଗାଁ
ଗୁଆହାଟୀ ୭୮୧ ୦୨୧ ଫୋନ୍ : 0361-2674869

₹ 65.00

ପ୍ରକାଶନ ଦଳ

ମୁଖ୍ୟ, ପ୍ରକାଶନ ଡିଭିଜନ	:	ଅନୁପ କୁମାର ରାଜପୁତ
ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଅଧିକାରୀ	:	ଅରୁନ ଚିତ୍କର
ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ (ପ୍ରଭାରୀ)	:	ବିଜ୍ଞାନ ସୁତାର
ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳକ	:	ଅମିତାଭ କୁମାର
ସମ୍ପାଦକ	:	ହେମନ୍ତ କୁମାର
ଉତ୍ପାଦନ ଅଧିକାରୀ	:	ଜାହାନ ଲାଲ

କଭର୍
ଲୋହିତା କୁର୍ମାଲା, ସିଲଜା ବଂସ୍ରିୟା, ସୁଶାନ୍ତ ପଲ

ଚିତ୍ରଣ
ମୋନାମି ରାୟ, ବିଦ୍ୟା କମଲେଶ, ସୁଶାନ୍ତ ପଲ, ସିଲଜା ବଂସ୍ରିଆର, ପଲକ ଶର୍ମା, ନିତ୍ ବିଏସ୍

୮୦ ଟି ଜିଏସଏମ କାଗଜରେ ଛପା ଯାଇଛି ଏନସିଇଆରଟି ୱାଟରମାର୍କ

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦର ସଚିବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗରେ ପ୍ରକାଶିତ, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ମାର୍ଗ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ୧୧୦୦୧୬ ଏବଂ ଏଲପିପି ପ୍ରିଣ୍ଟ ପ୍ୟାକେଜିଂ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ୨୮/୧/୧୦, ସାଇଟ୍ -୪, ସାହିବାବାଦ ଶିଳ୍ପାଞ୍ଚଳ, ସାହିବାବାଦ, ଜିଲ୍ଲା ଗାଜିଆବାଦ, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶରେ ମୁଦ୍ରିତ ।

© NCERT not to be republished

ପ୍ରସ୍ତାବନା

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି ୨୦୨୦ରେ ଦେଶରେ ଏକ ଏପରି ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଛି ଯାହା ଭାରତୀୟ ନୀତି ଓ ଜ୍ଞାନର ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାନବ ପ୍ରୟାସ ଏବଂ ସଭ୍ୟତାର ଉପଲବ୍ଧି ଉପରେ ଆଧାରିତ। ଏହା ସହିତ ଏହି ଶିକ୍ଷା ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସମ୍ଭାବନା ଏବଂ ଆହ୍ୱାନ ସହିତ ଗଠନମୂଳକ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ହେବା ପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ । ଜାତୀୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଢାଞ୍ଚା (ଏନସିଏଫ-ଏସଇ) ୨୦୨୩ ଦ୍ୱାରା ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ସମସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏହି ଆକାଂକ୍ଷୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଆଧାରକୁ ଭଲ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଛି। ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଦକ୍ଷତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଏବଂ ମାନବ ଅସ୍ତିତ୍ୱର ପାଞ୍ଚଟି ଯାକ ସ୍ତର ପାଞ୍ଚକୋଷକୁ ମୌଳିକ ଏବଂ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ପରେ, ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାର ଅଗ୍ରଗତି ପାଇଁ ପଥ ପ୍ରଶସ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଏହା ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଷଷ୍ଠରୁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିନି ବର୍ଷର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ ମାଧ୍ୟମିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସେତୁ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।

ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏନସିଏଫ-ଏସଇ ୨୦୨୩ ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଅଗ୍ରଗତି କରିବା ସହିତ ବିକାଶ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଦକ୍ଷତା ସହିତ ସଜ୍ଜିତ କରିବା । ଏହା ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ, ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ଏବଂ ସମୀକ୍ଷା ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହ ସେମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ଆହ୍ୱାନ ଏବଂ ସୁଯୋଗ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରେ । ବିଜ୍ଞାନ, ଗଣିତ, ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ, କଳା ଶିକ୍ଷା, ଶାରୀରିକ ଶିକ୍ଷା ଓ କଲ୍ୟାଣ ଏବଂ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ସମେତ ତିନୋଟି ଭାଷାରୁ ୯ଟି ବିଷୟକୁ ନେଇ ବିବିଧ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସେମାନଙ୍କ ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ ।

ଏଭଳି ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଶିକ୍ଷଣ ସଂସ୍କୃତି ପାଇଁ କେତେକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ବିଭିନ୍ନ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରହିବା। କାରଣ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଦାନ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା କରିବାରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ - ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ଅନୁସନ୍ଧାନ ର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସନ୍ତୁଳନ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ, ଶ୍ରେଣୀଗୃହ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଉଭୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧାରଣାଗତ ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏଭଳି ଉଚ୍ଚମାନର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ। ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗଠିତ ବିଭିନ୍ନ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ, ଯେଉଁଥିରେ ବିଶିଷ୍ଟ ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଶିକ୍ଷାଶାସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସକାରୀ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସଦସ୍ୟ ଭାବରେ ସାମିଲ କରାଯାଇଛି, ସେମାନେ ଏଭଳି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବିକଶିତ କରିବା ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି ।

© NCERT not to be republished

ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ 'କୌଶଳ ବୋଧ' ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ରେ ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ ଶୈଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ - ଜୀବନ ଶୈଳୀ, ମେସିନ ଓ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ମାନବ ସେବା । ପରିବେଶ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା, ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା, ଡିଜିଟାଲ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଜୀବନ କୌଶଳ ସହିତ ଜ୍ଞାନ, ଦକ୍ଷତା, ମନୋଭାବ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିକାଶ କରିବାରେ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ, ମୋ ମତରେ, ଏହା ଏହାର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସଫଳ ହୋଇଛି: ପ୍ରଥମତଃ, ପ୍ରକଳ୍ପର ଉପଯୁକ୍ତ ଚୟନ ମାଧ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍ସୁକତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗାଯୋଗ, ସୃଜନଶୀଳତା, ସମାଲୋଚନାତ୍ମକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ସବୁଜ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଦକ୍ଷତା, ଯେପରିକି ଉପକରଣର ପ୍ରୟୋଗ, ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ କରି ଉତ୍ପାଦର ଡିଜାଇନ୍ ଏବଂ ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଦାନକୁ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ସମନ୍ୱିତ କରିବା । ତେବେ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷଣ ସମ୍ବଳ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବା ଉଚିତ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଠାଗାର, ପରୀକ୍ଷାଗାର ଓ କର୍ମଶାଳା ଏଭଳି ସମ୍ବଳ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାରେ ଅଭିଭାବକ ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା ମଧ୍ୟ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିବ । ଏହା ସହିତ, ମୁଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକର ବିକାଶରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ଏବଂ ଆଶା କରୁଛି ଯେ ଏହା ସମସ୍ତ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ଆଶା ପୂରଣ କରିବ । ଏହା ସହିତ ଆଗାମୀ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ଅଧିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ମୁଁ ଏହାର ସମସ୍ତ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ଏବଂ ମତାମତ ମଧ୍ୟ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛୁ ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ
ଜୁଲାଇ, ୨୦୨୪

ଦିନେଶ ପ୍ରସାଦ ସକଲାନି
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ
ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ
ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ
ଜୁଲାଇ, ୨୦୨୪

© NCERT not to be republished

ପୁସ୍ତକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ

କୌଶଳ ବୋଧ, ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ, ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନଇପି) ୨୦୨୦ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଢାଞ୍ଚା (ଏନସିଏଫ-ଏସଇ) ୨୦୨୩ର ପରିକଳ୍ପନା ସହିତ ସମନ୍ୱିତ ଭାବରେ ବିକଶିତ ହୋଇଛି ।

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଢାଞ୍ଚା ୨୦୨୩ (ଏନସିଏଫ-ଏସଇ ୨୦୨୩)ରେ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତିନୋଟି ବ୍ୟାପକ ରୂପରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି: ଜୀବନ ଶୈଳୀ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା, ମେସିନ୍ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଏବଂ ମାନବ ସେବାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ତିନୋଟି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିବା । ଏଥିପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଷଷ୍ଠରୁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୯ଟି ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେବେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ଗ୍ରେଡ୍-ରେ ୩ଟି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେବେ ।

ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପାଇଁ ବିକଶିତ ପାଠ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରୁ ବହୁତ ଆଗକୁ ନେଇଯିବ । ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବିକଶିତ କରିବା ସମୟରେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ହୋଇଛି । କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନିମ୍ନଲିଖିତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ (ସିଜି) ବିଭିନ୍ନ ଦକ୍ଷତାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ ।

ସିଜି-୧: ଗଭୀର ମୌଳିକ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟର ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହ ଜଡିତ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ପଦ୍ଧତି ବିକଶିତ କରେ;

ସିଜି-୨: କର୍ମ ଜଗତରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଦକ୍ଷତା ଓ ବୃତ୍ତିର ସ୍ଥାନ ଓ ଉପଯୋଗିତାକୁ ବୁଝେ;

ସିଜି-୩: ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରିବା ସମୟରେ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିକଶିତ କରି

ଥାଏ; ଏବଂ

ସିଜି-୪: ଘର ଚଳାଇବା ଏବଂ ଯୋଗଦାନ କରିବା ପାଇଁ ମୌଳିକ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଜ୍ଞାନର ବିକାଶ କରେ ।

ଉପରୋକ୍ତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ମୋଟ ଛଅଟି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ, ପ୍ରାଥମିକଭାବରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକଳ୍ପ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହାତକୁ ନିଆଯାଇପାରେ କିମ୍ବା, ସ୍ଥାନୀୟ ବିଚାର ଆଧାରରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକର ଯୋଜନା କରାଇପାରିବ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି:

ପ୍ରକଳ୍ପ ୧ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏକ ବିକଶିତ ପରିବା ବଗିଚା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉପରେ ରହିଛି। ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ସ୍କୁଲ ପଡ଼ିଆ ରେ କିମ୍ବା ବିଭିନ୍ନ ପାତ୍ରରେ ବଗିଚା ତିଆରି ଏବଂ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ରେ ନିୟୋଜିତ ହେବ । ଜୈବିକ

© NCERT not to be republished

ଚାଷର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ସେମାନେ କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ ଏବଂ ହସ୍ତଗତ ଶିକ୍ଷା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭିନ୍ନ କୃଷି ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ ଶିଖିବେ ।

ପ୍ରକଳ୍ପ ୨ ଏକ ଜୈବ ବିବିଧତା ବିବରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉପରେ ରହିଛି। ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସର କିମ୍ବା ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ। ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଉଦ୍ଭିଦ, ପ୍ରାଣୀ ଏବଂ କୀଟପତଙ୍ଗଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଶିଖିବେ, ଇକୋସିଷ୍ଟମରେ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ବୁଝିବେ । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଦକ୍ଷତା, ଜୈବ ବିବିଧତା ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣର ମହତ୍ତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । ଏହା ପରିବେଶ ପରିଚାଳନା ର ଭାବନା ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ବାସସ୍ଥାନର ସୁରକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଭୂମିକା ବୁଝିବେ । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଦକ୍ଷତା, ଜୈବ ବିବିଧତା ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣର ମହତ୍ତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । ଏହା ପରିବେଶ ପରିଚାଳନା ର ଭାବନା ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ବାସସ୍ଥାନର ସୁରକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

ପ୍ରକଳ୍ପ ୩ ନିର୍ମାଣ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ରହିଛି । ନିର୍ମାଣ ଦକ୍ଷତା ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଖେଳନା ତିଆରି ଓ ସାଇକେଲର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଭଳି ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବ। ସେମାନେ ସୃଜନଶୀଳତା, ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ଏବଂ ବୈଷୟିକ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ କିମ୍ବା କଳାତ୍ମକ ଜିନିଷ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଉପକରଣ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଶିଖିବେ |ଏହା ଡିଜାଇନ୍, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଏବଂ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ କ୍ୟାରିୟର ପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସହିତ ଉଦ୍ଭାବନ, ସମାଲୋଚନାତ୍ମକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏବଂ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଜ୍ଞାନର ବ୍ୟବହାରିକ ପ୍ରୟୋଗକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବ ।

ପ୍ରକଳ୍ପ ୪ ଆନିମେସନ ଏବଂ କ୍ରୀଡ଼ା ଉପରେ ରହିଛି । ଏହା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲ ମୌଳିକ ସୃଜନଶୀଳତା ବିଷୟରେ ପରିଚିତ କରାଇବ । ସେମାନେ ଆନିମେସନ୍ ଏବଂ କ୍ରୀଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ ବିକଶିତ କରିବା ଶିଖିବେ, କୋଡିଂ, ଗ୍ରାଫିକ୍ ଡିଜାଇନ୍ ଏବଂ କାହାଣୀ କହିବାରେ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବ। ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ବୈଷୟିକ ଦକ୍ଷତା, ସୃଜନଶୀଳତା ଏବଂ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଚିନ୍ତାଧାରା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ।

ପ୍ରକଳ୍ପ ୫ ବିଦ୍ୟାଳୟର ସଂଗ୍ରହାଳୟ ଉପରେ ରହିଛି । ଏହା ସେମାନଙ୍କ ପରିବାର ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ଉପଲବ୍ଧିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରୁଥିବା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ପରିଚାଳନା ର ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ କରିବାରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ| ସେମାନେ ଗବେଷଣା, ଡକ୍ୟୁମେଣ୍ଟେସନ୍ ଏବଂ ଉପସ୍ଥାପନା ଦକ୍ଷତା ବିଷୟରେ ଶିଖିବେ। ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଐତିହ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ସାଂଗଠନିକ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବ ଏବଂ ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସୃଜନଶୀଳତା ପ୍ରକାଶ କରିବା ସହ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାର ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସହ ଯୋଡ଼ି ହେବା ପାଇଁ ଏକ ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ।

ପ୍ରକଳ୍ପ-୬ ବିନା ଅଗ୍ନିରେ ରୋଷେଇ କରିବା ଉପରେ ରହିଛି। ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ନିଆଁ ବ୍ୟବହାର ନକରି ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର କଳାକୁ ଶିଖିବେ। ସେମାନେ ପୋଷଣ, ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ଏବଂ ରୋଷେଇ ସୃଜନଶୀଳତା ବିଷୟରେ ଶିଖିବେ । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାରିକ ଜୀବନ କୌଶଳ, ସୁସ୍ଥ ଖାଦ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱ ଏବଂ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିରେ କିମ୍ବା ସୀମିତ ସମ୍ବଳ ସହିତ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର କ୍ଷମତା ଶିଖାଇବ । ଏହା ଟିମ୍ ୱାର୍କ ଏବଂ ରୋଷେଇର ଆନନ୍ଦକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସାହିତ କରିବ ।

ଭାରତୀୟ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଣାଳୀ, ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଐତିହ୍ୟ, ଲିଙ୍ଗଗତ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତୀକରଣ ଭଳି କ୍ରସ୍ କଟିଂ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ସମନ୍ୱିତ କରାଯାଇଛି । ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଅଧୀନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ପ୍ରତିଫଳନାତ୍ମକ ଏବଂ ଚିନ୍ତାପ୍ରବଣ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାୟନ ସହିତ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଶିକ୍ଷଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କର । ଶିକ୍ଷଣକୁ ବଢାଇବା ପାଇଁ ବିଷୟ ଅନୁଯାୟୀ ଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗୁଡ଼ିକର ବିଶ୍ଳେଷଣ ପାଇଁ ବିଷୟ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଏ । ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଶେଷରେ ଦିଆଯାଇଥିବା 'ଚିନ୍ତା କର ଏବଂ ଉତ୍ତର ଦିଅ' ସମାଲୋଚନାତ୍ମକ ଚିନ୍ତାଧାରା, ଯୁକ୍ତି, ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଏବଂ ବିଶ୍ଳେଷଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯାଇଛି ।

ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ କ୍ୱିକ୍ ରେସପନ୍ସ (QR) କୋଡ୍ ରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଅତିରିକ୍ତ ଉତ୍ସଗୁଡିକ ଆକସେସ୍ କରିପାରିବ ।

ଆମେ ଆଶା କରୁଛୁ ଯେ ଛାତ୍ରମାନେ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ଉପଭୋଗ କରିବ ଏବଂ ଏହା ଇପ୍ସିତ ଓ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ବିନୟ ସ୍ୱରୂପ ମେହରୋତ୍ରା
ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ସଦସ୍ୟ ଆବାହକ
ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ: ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା
ଏନସିଇଆରଟି, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

© NCERT not to be republished

CONSTITUTION OF INDIA

Part III (Articles 12 – 35)

(Subject to certain conditions, some exceptions and reasonable restrictions)

guarantees these

Fundamental Rights

Right to Equality

- before law and equal protection of laws;
- irrespective of religion, race, caste, sex or place of birth;
- of opportunity in public employment;
- by abolition of untouchability and titles.

Right to Freedom

- of expression, assembly, association, movement, residence and profession;
- of certain protections in respect of conviction for offences;
- of protection of life and personal liberty;
- of free and compulsory education for children between the age of six and fourteen years;
- of protection against arrest and detention in certain cases.

Right against Exploitation

- for prohibition of traffic in human beings and forced labour;
- for prohibition of employment of children in hazardous jobs.

Right to Freedom of Religion

- freedom of conscience and free profession, practice and propagation of religion;
- freedom to manage religious affairs;
- freedom as to payment of taxes for promotion of any particular religion;
- freedom as to attendance at religious instruction or religious worship in educational institutions wholly maintained by the State.

Cultural and Educational Rights

- for protection of interests of minorities to conserve their language, script and culture;
- for minorities to establish and administer educational institutions of their choice.

Right to Constitutional Remedies

- by issuance of directions or orders or writs by the Supreme Court and High Courts for enforcement of these Fundamental Rights.

© NCERT not to be republished

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପନ-ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ କମିଟି (ଏନ୍.ଏସ୍.ଟି.ସି)

1. ଏମ୍. ସି. ପନ୍ତ, କୁଳପତି, ନ୍ୟାସନାଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଏଜୁକେସନଲ ପ୍ଲାନିଂ ଆଣ୍ଡ ଆଡ୍ମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ (ଏନଆଇଇପିଏ); ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଏନ୍.ଏସ୍.ଟି.ସି
2. ମଞ୍ଜୁଲ ଭାର୍ଗବ, ଅଧ୍ୟାପକ, ପ୍ରିନ୍ସଟନ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ; ଏନଏସଟିସିର ଉପ-ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
3. ସୁଧା ମୂର୍ତ୍ତି, ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ ଓ ଶିକ୍ଷାବିତ୍
4. ବିବେକ ଦେବରାୟ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରାମର୍ଶଦାତା ପରିଷଦ (ଇଏସି-ପିଏମ)
5. ଶେଖର ମାଣ୍ଡେ, ପୂର୍ବତନ ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ସିଏସଆଇଆର, ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାପକ, ସାବିତ୍ରୀବାଇ ଫୁଲେ ପୁଣେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ପୁଣେ
6. ସୁଜାତା ରାମଦୋରାଇ, ଅଧ୍ୟାପିକା, ୟୁନିଭର୍ସିଟି ଅଫ୍ ବ୍ରିଟିଶ କଲମ୍ବିଆ, କାନାଡା
7. ଶଙ୍କର ମହାଦେବନ, ସଙ୍ଗୀତ ମାଷ୍ଟ୍ରୋ, ମୁମ୍ବାଇ
8. ୟୁ.ବିମଲ କୁମାର, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ପ୍ରକାଶ ପାଦୁକୋନ ବ୍ୟାଡମିଣ୍ଟନ ଏକାଡେମୀ, ବାଙ୍ଗାଲୋର
9. ମିସେଲ ଡାନିନୋ, ପରିଦର୍ଶକ ଅଧ୍ୟାପକ, ଆଇଆଇଟି, ଗାନ୍ଧୀନଗର
10. ସୁରିନା ରାଜନ, ଆଇଏଏସ୍ (ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ), ପୂର୍ବତନ ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ହରିୟାଣା ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ପବ୍ଲିକ୍ ଆଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ (ହିପା)
11. ଚମୂ କ୍ରିଷ୍ଣା ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଭାରତୀୟ ଭାଷା ସମିତି, ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ
12. ସଞ୍ଜୀବ ସାନ୍ୟାଲ, ସଦସ୍ୟ, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରାମର୍ଶଦାତା ପରିଷଦ (ଇଏସି-ପିଏମ)
13. ଏମ୍ ଡି ଶ୍ରୀନିବାସ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ସେଣ୍ଟର ଫର୍ ପଲିସି ଷ୍ଟଡିଜ୍, ଚେନ୍ନାଇ
14. ଗଜାନନ ଲୋଣ୍ଡେ, ମୁଖ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଏନଏସଟିସି
15. ରବିନ ଛେତ୍ରୀ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଏସସିଇଆରଟି, ସିକ୍କିମ
16. ପ୍ରତ୍ୟୁଷ କୁମାର ମଣ୍ଡଳ, ଅଧ୍ୟାପକ, ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗ, ଏନସିଇଆରଟି, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ
17. ଦିନେଶ କୁମାର, ଅଧ୍ୟାପକ ତଥା ମୁଖ୍ୟ, ଯୋଜନା ଓ ପରିଚାଳନା ବିଭାଗ, ଏନସିଇଆରଟି, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ
18. କୀର୍ତ୍ତି କପୁର, ଅଧ୍ୟାପକ, ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ଏନସିଇଆରଟି, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ
19. ରଞ୍ଜନା ଆରୋରା, ଅଧ୍ୟାପକ ତଥା ମୁଖ୍ୟ, ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଏନସିଇଆରଟି; ସଦସ୍ୟ-ସଚିବ, ଏନଏସଟିସି

© NCERT not to be republished

Constitution of India

Part IV A (Article 51 A)

Fundamental Duties

It shall be the duty of every citizen of India —

(a) to abide by the Constitution and respect its ideals and institutions, the National Flag and the National Anthem;

(b) to cherish and follow the noble ideals which inspired our national struggle for freedom;

(c) to uphold and protect the sovereignty, unity and integrity of India;

(d) to defend the country and render national service when called upon to do so;

(e) to promote harmony and the spirit of common brotherhood amongst all the people of India transcending religious, linguistic and regional or sectional diversities; to renounce practices derogatory to the dignity of women;

(f) to value and preserve the rich heritage of our composite culture;

(g) to protect and improve the natural environment including forests, lakes, rivers, wildlife and to have compassion for living creatures;

(h) to develop the scientific temper, humanism and the spirit of inquiry and reform;

(i) to safeguard public property and to abjure violence;

(j) to strive towards excellence in all spheres of individual and collective activity so that the nation constantly rises to higher levels of endeavour and achievement;

*(k) who is a parent or guardian, to provide opportunities for education to his child or, as the case may be, ward between the age of six and fourteen years.

Note: The Article 51A containing Fundamental Duties was inserted by the Constitution (42nd Amendment) Act, 1976 (with effect from 3 January 1977).

*(k) was inserted by the Constitution (86th Amendment) Act, 2002 (with effect from 1 April 2010).

© NCERT not to be republished

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ

ମାର୍ଗଦର୍ଶନ

1. ମହେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ପନ୍ତ, କୁଳାଧିପତି, ନ୍ୟାସନାଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଏଜୁକେସନଲ ପ୍ଲାନିଂ ଆଣ୍ଡ ଆଡ୍ମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ (ଏନ୍ଆଇଇପିଏ); ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଏନଏସଟିସି
2. ମଞ୍ଜୁଲ ଭାର୍ଗବ, ଅଧ୍ୟାପକ ତଥା ସହ-ଅଧ୍ୟକ୍ଷା, ଏନଏସଟିସି

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ : ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ

ସୁରିନା ରାଜନ, ଆଇଏଏସ୍ (ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ), ପୂର୍ବତନ ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ହରିୟାଣା ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ପବ୍ଲିକ୍ ଆଡ୍ମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ (ଏଚ୍ଆଇପିଏ); ସଦସ୍ୟ, ଏନଏସଟିସି

ଯୋଗଦାନକାରୀ

1. ଅଭିଷେକ ଗୁପ୍ତା, ମୁଖ୍ୟ ପରିଚାଳନା ଅଧିକାରୀ, ଯୁୱାଃ-ଇଣ୍ଡିଆ, ୟୁନିସେଫ୍, ଦିଲ୍ଲୀ
2. ଅନିମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର, ଧନ୍ଦାମୂଳକ ପ୍ରଶିକ୍ଷକ, +୨ ହାଇସ୍କୁଲ, ଦାନ୍ତୁ, ବୋକାରୋ, ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ
3. ଏଚ୍ ଲାଲହ୍ଲୁଆଇଚ୍ଲୁଆଙ୍ଗା, ଅତିରିକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ମିଜୋରାମ, ଆଇଜୋଲ
4. ଜୟଶ୍ରୀ ମାଥୁର, ସହକାରୀ ଅଧ୍ୟାପକ, ରାଜସ୍ଥାନ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଉଦୟପୁର
5. ଯୋଗିନ୍ଦର ସିଂ, ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷକ, ସରକାରୀ ବାଳିକା ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଚିରି, ରୋହତକ, ହରିୟାଣା
6. ମନୋଜ କୁମାର ଶୁକ୍ଳା, ଅଧ୍ୟାପକ, ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଡେରାଡୁନ, ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡ
7. ମମତା ଶ୍ରୀବାସ୍ତବ, ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା (ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା), ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ନୋଏଡା, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ
8. ନବନୀତ ଗଣେଶ, ସଦସ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଏନଏସଟିସି
9. ନୀନା ଜାଜୁ ପିଙ୍ଗାଲେ, ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ (ଶିକ୍ଷା ଓ ବିକାଶ), ଲେବର ନେଟ୍ ସର୍ଭିସେସ୍ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ବେଙ୍ଗାଲୁରୁ, କର୍ଣ୍ଣାଟକ
10. ନୀତା ପ୍ରଧାନ ଦାସ, ପୂର୍ବତନ ମହାପ୍ରବନ୍ଧକ, ଜାତୀୟ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ନିଗମ, ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଫ୍ରିଲାନ୍ସ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ
11. ନିମ୍ରତ କୌର, ଅଧ୍ୟାପକ, ଅଜିମ ପ୍ରେମଜୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବେଙ୍ଗାଲୁରୁ, କର୍ଣ୍ଣାଟକ

© NCERT not to be republished

12. ପୁନମ ଭୂଷଣ, ସହକାରୀ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ
13. ରାଜ ଗିଲ୍ଡା, ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା, ଲେଣ୍ଡ ଏ ହ୍ୟାଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଆ, ପୁଣେ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର
14. ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାଜନ, ପୂର୍ବତନ ଉପରାଜ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ପଞ୍ଜାବ, ଚଣ୍ଡିଗଡ଼
15. ବିନୀତା ସିରୋହି, ଅଧ୍ୟାପକ, ନ୍ୟାସନାଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଏଜୁକେସନଲ ପ୍ଲାନିଂ ଆଣ୍ଡ ଆଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ, ନୂଆଦିଲ୍ଲ
16. ବିପିନ କେ. ଜେନ୍, ସହକାରୀ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, ବ୍ୟବସାୟ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭାଗ, ପିଏସଏସ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଭୋକେଶନାଲ ଏଜୁକେସନ, ଭୋପାଳ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ
17. ଯୋଗେଶ ରମେଶ କୁଲକର୍ଣ୍ଣି, କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ବିଜ୍ଞାନ ଆଶ୍ରମ, ପଢଲ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ରସମୀକ୍ଷକମାନେ

ସମୀକ୍ଷକ

1. ଅନୁରାଗ ବେହେରା, ସଦସ୍ୟ, ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଢାଞ୍ଚା ତଦାରଖ କମିଟି
2. ଗଜାନନ ଲୋଣ୍ଢେ, ମୁଖ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଏନଏସଟିସି

ସଦସ୍ୟ ଆବାହକ

ବିନୟ ସ୍ୱରୂପ ମେହରୋତ୍ରା, ଅଧ୍ୟାପକ ତଥା ମୁଖ୍ୟ, ପିଏସଏସ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଏନସିଇଆରଟି, ଭୋପାଳ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ

© NCERT not to be republished

କୃତଜ୍ଞତା

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ (ଏନସିଇଆରଟି) ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଓ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କମିଟି (ଏନଏସଟିସି)ର ଅଧକ୍ଷ, ସହ-ଅଧକ୍ଷ ଏବଂ ସଦସ୍ୟ ଏବଂ ଜାତୀୟ ତଦାରଖ କମିଟିର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରେ ।

ପାବଲଷ୍ଟିତ ବିଜ୍ଞାନ ଆଶ୍ରମ, ଅଜିମ ପ୍ରେମଜୀ ଫାଉଣ୍ଡେସନ, ବେଙ୍ଗାଲୁରୁ; ଏବଂ ଲେଣ୍ଡ ଆ ହ୍ୟାଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଆ, ପୁଣେର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ପରାମର୍ଶ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଛି ।

ଅଧ୍ୟାପକ ମାଇକେଲ ଡାନିନୋ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂଗ୍ରହରୁ ଫଟୋ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ତାଙ୍କ ଉଦାରତାକୁ କୃତଜ୍ଞତାର ସହ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଛି । ଫଟୋ ବିନିମୟ କରିଥିବାରୁ ନାଗାଲାଣ୍ଡ ସରକାରଙ୍କ ସୂଚନା ଓ ଲୋକସମ୍ପର୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ବିନୟ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ମୁଖ୍ୟ ପରାମର୍ଶଦାତା ସୁପର୍ଣ୍ଣା ଦିବାକରଙ୍କ ସହଯୋଗ, ଏନଏସଟିସିର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ପରାମର୍ଶଦାତା ତରୁଣ ଚୌବିସା ଓ ଭାବନା ପାଲିଓ୍ୱାଲଙ୍କ ସହଯୋଗକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଛି। ପିଏସ୍ସିଆଇଭିର ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଦୀପକ ପାଲିଓ୍ୱାଲଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶନକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଛି। ସହକାରୀ ସମ୍ପାଦକ (ଇଂରାଜୀ) ଆକାଂକ୍ଷା ଦୁବେ ଓ ସହକାରୀ ସମ୍ପାଦକ (ଇଂରାଜୀ) ଦୀପଙ୍କର କାଭାଥେକରଙ୍କ ଅବଦାନକୁ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛୁ।

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ଚିତ୍ର ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ପାଇଁ ସମଗ୍ର ଦେଶର ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛୁ: ରତ୍ନୋତ୍ଥାନ ବିଦ୍ୟା କେନ୍ଦ୍ର, ବେଙ୍ଗାଲୁରୁ; ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଇ ବାବୁରାଓ ବାଙ୍ଗର ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଖଡ଼କି, ପୁଣେ; ପି.ଟି. ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ନିର୍ଗୁଡସର, ପୁଣେ; କମ୍ପୋଜିଟ୍ ସ୍କୁଲ୍ ନାଇବାସ୍ତି, ଝାନ୍ସୀ; ବେସିକ ସ୍କୁଲ ନୌବସ୍ତା, ଲକ୍ଷ୍ନୌ; କମ୍ପୋଜିଟ୍ ସ୍କୁଲ ଅଲିପୁର ଗିଜୌରୀ, ବୁଲନ୍ଦସହର; ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜିଲ୍ଲା ଶିକ୍ଷାଗତ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ବୁଲନ୍ଦସହର।

ଫଟୋଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ସିଲଜା ବଂଶ୍ରିଆର, ପ୍ରତୀତି ପ୍ରସାଦ, ପି.ଜେ.ଏସ. ଖଣ୍ଡପୁର, ଗୌରବ ଶର୍ମା, ରିମା କୌର, ରୋଜାଲିନ ରିଚା ଏବଂ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ସିଂ ଠାକୁରଙ୍କ ଅବଦାନକୁ ଏନସିଇଆରଟି ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ।

ପ୍ରତି-ସମ୍ପାଦନା ଏବଂ ପୁସ୍ତକକୁ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ରୂପ ଦେବା ପାଇଁ ସହକାରୀ ସମ୍ପାଦକ (ଚୁକ୍ତିଭିତ୍ତିକ) ଅଲପନା ସାହାଙ୍କ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଅବଦାନକୁ ମଧ୍ୟ ପରିଷଦ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି। ଏନସିଇଆରଟିର ଡିଟିପି ସେଲ୍ ପ୍ରଭାରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଏବଂ ଡିଟିପି ଅପରେଟର (ଚୁକ୍ତିଭିତ୍ତିକ) ଉପାସନା, ଅନିତା, ରାଜଶ୍ରୀ ସାଇନି, ବିଟ୍ଟୁ କୁମାର ମାହାତୋ ଏବଂ ଅମଜାଦ ହୁସେନଙ୍କ ପ୍ରୟାସ ସହିତ ପ୍ରୁଫ୍ରିଡର୍ (ଚୁକ୍ତିଭିତ୍ତିକ), ସ୍ନେହା ଝା, ଲୋମେଶ ଗିରି, ପ୍ରବୀଣ କୁମାର ଏବଂ ମାୟାଙ୍କ ଅବଦାନ ସ୍ୱୀକୃତ।

ସମସ୍ତ ଲେଖା ପାଇଁ କପିରାଇଟ୍ ଅନୁମତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଛି। କୌଣସି ଭୁଲ ପାଇଁ ପ୍ରକାଶକ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏପରି କୌଣସି ଅସ୍ୱୀକୃତ କପିରାଇଟ୍ ଧାରକଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣି ଖୁସି ହେବ ।

© NCERT not to be republished

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏବଂ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଢାଞ୍ଚା ୨୦୨୩ (ଏନସିଏଫ-ଏସଇ ୨୦୨୩)ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସହିତ ସମନ୍ୱିତ ହେବା ପାଇଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ।

- ଏନସିଏଫ-ଏସଇ ୨୦୨୩ରେ, କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତିନୋଟି ବ୍ୟାପକ ରୂପରେ ବର୍ଗୀକୃତ କରାଯାଇଛି: ଜୀବଜଗତ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ, ମେସିନ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ମାନବ ସେବାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ।
- ଜୀବଜଗତ ସହିତ କାମ କରିବାରେ ଉଦ୍ଭିଦ ଏବଂ ପଶୁମାନଙ୍କ ସହିତ କାମ କରିବା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ପନିପରିବା ବଗିଚା ବିକଶିତ କରିବା ଏବଂ ପଶୁମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେବା ।
- ମେସିନ୍ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ସାମଗ୍ରୀ (ଯେପରିକି, କାଗଜ, କାଠ, ମାଟି ଏବଂ କପଡ଼ା) ସହିତ କାମ କରିବା ଏବଂ ମୌଳିକ ଉପକରଣ (ଯେପରିକି, କଇଁଚି ଏବଂ ବଗିଚା କଣ୍ଟା, ଛୁରୀ, ହାତୁଡ଼ି, ସ୍କ୍ରୁଡ୍ରାଇଭର ଇତ୍ୟାଦି) ଏବଂ ମେସିନ୍ (ଯେପରିକି ବୋତଲ ଓପନର, ରାମ୍ପ ସ୍ଲାଇଡ୍, କାଠ ସ୍କ୍ରୁ, କ୍ରେନ୍, ବୁଲଡୋଜର ଇତ୍ୟାଦି) ବ୍ୟବହାର କରିବା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।
- ମାନବ ସେବାରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ବୁଝିବା ଏବଂ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବା ତାହା ବୁଝିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏଥିରେ ଯୋଗାଯୋଗ ଏବଂ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସେବା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ସମ୍ବଳକୁ ବୁଝିବା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା, ସାମାଜିକ ସେବା, ଶିକ୍ଷା, ଖାଦ୍ୟ ସେବା, ଗୋଷ୍ଠୀ ସେବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏହି 'କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାରୂପ' ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ (ଗ୍ରେଡ୍ ୬ ରୁ ୮) ପାଇଁ ପାଠ୍ୟଖସଡ଼ା, ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ବିକାଶ ପାଇଁ ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିବା । ଏଥିପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଷଷ୍ଠରୁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୯ଟି ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ: ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରେଡରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ତିନୋଟି ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ପ୍ରକଳ୍ପ ଚୟନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସ୍କୁଲ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି। ଏନସିଏଫ-ଏସଇ 2023, ଏବଂ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ, ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ବିଚାର ଏବଂ ସମ୍ବଳର ଉପଲବ୍ଧତା ଉପରେ ଆଧାରକରି ପ୍ରକଳ୍ପ ଚୟନ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରେ ।

ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାରୂପରୁ ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ ଉଦାହରଣ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି। ଏହି ଉଦାହରଣଗୁଡିକ କିପରି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକର ଡିଜାଇନ୍ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ମୁଖ୍ୟ ଦିଗଗୁଡିକ ର ଉଦାହରଣ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ଏହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ, ଉଦାହରଣ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକଳ୍ପଡିଜାଇନ୍ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଟେମ୍ପ୍ଲେଟ୍ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି (ଅନୁବନ୍ଧ ୧) ।

© NCERT not to be republished

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରସ୍ତୁତି ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦିଅନ୍ତି:

1. **ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ସରଳ ପ୍ରଚଳନ** : ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହେବ। କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ କିମ୍ବା ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ବାଧ ନ କରି ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସହଜ କରିବା ବିବିଧ ସମ୍ବଳ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ଉଦାହରଣ: ଆକ୍ଟିଭିଟି ବୁକ୍ ରେ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ସମ୍ବଳ ଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ଵାରା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ର ଉପଲବ୍ଧତା ତଥା ଉପକରଣ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ର ଉପଲବ୍ଧତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରୁଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।
2. **ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ବଳ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ଉଦାହରଣ :** ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ଵାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରୁଥିବା ତଥା ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଉପଲବ୍ଧତା ତଥା ଉପକରଣ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀର ଉପଲବ୍ଧତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସମ୍ବଳ ଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।
3. **ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ସହିତ ସମନ୍ୱୟ** : କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ଏବଂ ଶେଷରେ ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ।
4. **ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ନିରନ୍ତରତା** : ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ସମାନ ପ୍ରାରୂପ ଅନୁସରଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକଳ୍ପ ଏକ ପରିଚିତ କ୍ରମ ଏବଂ ଫଳାଫଳ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବ ।
5. **ପ୍ରକଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ** : ପ୍ରକଳ୍ପରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଏହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଦ୍ୱାରା କିଛି 'କରିବା' ଶିଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗୁଡିକ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର ଅଗ୍ରଗତି କୁ ଆଗେଇ ନେବା ଉଚିତ୍ ।
6. **ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ମାଲିକାନା** : କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସହ 'ଯୁକ୍ତ' ହେବା ଜରୁରୀ। ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଆଧାରରେ ନିଜର ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ପ୍ରତିଫଳନ ରେକର୍ଡ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେବା ଉଚିତ୍ ।
7. **ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା** : ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ଏକ ଢାଞ୍ଚା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଶା ବିଷୟରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଏନସିଏଫ-ଏସଇ ୨୦୨୩ରେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କ'ଣ ଆଶା କରାଯାଉଛି ତାହା ବୁଝିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।
8. **ମୂଲ୍ୟ ସମନ୍ୱୟ** : କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଜିନିଷ 'କରିବା', ଛୋଟ ଛୋଟ ସଫଳତା ରେକର୍ଡ କରିବା, ମତାମତ ନେବା ଏବଂ ଦେବା, ସାଥୀମାନଙ୍କ ସହ କାମ କରିବା, ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଏବଂ ପୁନଃଚେଷ୍ଟା କରିବା, ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା, ପ୍ରତିଫଳନ କରିବା ଏବଂ ସଂକ୍ଷିପ୍ତଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ 'ଅନୁଭବ' କରିବାର ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଉଚିତ୍ ।
9. **ପ୍ରକଳ୍ପ ପରିଚାଳନାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ** : ପ୍ରସ୍ତୁତି, ରେକର୍ଡିଂ ଏବଂ ପ୍ରତିଫଳନର କିଛି ଉପାଦାନ ସହିତ 'କରିବା' ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ୍ । କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ଶିଖିବା ଦରକାର । ଏଥିପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ନିଜ ଆଖପାଖରେ କ'ଣ ସହଜରେ ଦେଖିପାରିବ ସେଥିରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

© NCERT not to be republished

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନରେ ଜଡ଼ିତ ପ୍ରଶ୍ନ ମାଧ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷଣର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିଥାଏ । ତଥାପି ଶିକ୍ଷକମାନେ ଗଠନମୂଳକ ଏବଂ ସାମଗ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପାଇଁ ନିଜର ଉପକରଣ ଏବଂ କୌଶଳ ଡିଜାଇନ୍ କରିବା ଉଚିତ୍ ।

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ଶିକ୍ଷକ, ସ୍କୁଲ ମୁଖ୍ୟ ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଏଥିରେ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ହେବ ।

© NCERT
not to be republished

ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ମୁଖ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନଇପି) ୨୦୨୦ରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଢାଞ୍ଚା (ଏନସିଏଫ-ଏସଇ) ୨୦୨୩ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଷୟ ଭାବରେ ପ୍ରଚଳନ କରିଛି । ଏହି ବିଷୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି 'କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷା', 'ଶ୍ରମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା' ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା । ଏହାର ସଫଳ ରୂପାୟନ ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବା ଦାୟିତ୍ୱବାନ ଏବଂ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସୀ ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ବିକଶିତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡିକରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅନ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧାରଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରି ସାମଗ୍ରିକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମ ପ୍ରଦାନ କରେ ।

ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ 'କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାରୂପ'ରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେବେ। ଶିକ୍ଷାବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପ ଶେଷ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର କ୍ରମ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ। ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଏକା ସମୟରେ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇପାରିବ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେଇପାରନ୍ତି, ଯାହା ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରକୃତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଣ, ଯେପରିକି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା, ଉପଲବ୍ଧ ସମ୍ବଳ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଦୟାକରି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଜରୁରୀ ଯାହା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଜୀବଜଗତଉପରେ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଉଦ୍ଭିଦ ଏବଂ ଜୈବ ବିବିଧତାର ଜୀବନ ଚକ୍ର) ଏବଂ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଗୁଡିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ତାହା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଜରୁରୀ ।

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ, ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ଅନୁଯାୟୀ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯାଇଛି । ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଇଛି:

1. ପ୍ରାମାଣିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ଭୌତିକ ଉପକରଣ / ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବହାର କରିବା ।
2. କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟତା ହାସଲ କରିବା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଫଳାଫଳରେ ପହଞ୍ଚିବା।
3. ନିରାପତ୍ତା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସରଣ କରିବା ସମୟରେ ସାମଗ୍ରୀ କିପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ଏବଂ ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରିବ ତାହା ବୁଝିବା।
4. ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ କର୍ମ ଦୁନିଆ ସହ ଯୋଡିବା ।
5. ପରିମାଣ ଓ ଗୁଣବତ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟର ଆକଳନ ।
6. ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯାହା ଶିଖାଯାଇଛି ତାହାକୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା।
7. ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସହିତ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ମିଳିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା

© NCERT not to be republished

ଉପରୋକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଛାତ୍ରମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ବିଶେଷ କରି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ବିକଶିତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବ । ସେମାନେ ଶ୍ରମର ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରିବ ଯେ, କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଏ ନାହିଁ ତେଣୁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କୌଣସି ଆଧାରରେ ଭେଦଭାବ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ଶିକ୍ଷାଦାନ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାୟନ

ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ରେ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଏକ ସମୂହ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ । ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ସମ୍ବଳ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଉପକରଣ, ସାମଗ୍ରୀ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ବ୍ୟବହାର ଇତ୍ୟାଦି) ଏବଂ ସମ୍ବଳ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ପ୍ରବୀଣ ପ୍ରଶିକ୍ଷକ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ମେକାନିକ୍ସ, କୃଷକ, କାରିଗର, କଳାକାର, ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ) ସମ୍ପ୍ରଦାୟରୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବାସ୍ତବ ସେଟିଂରେ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ବୁଝିବାକୁ ସକ୍ଷମ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ପରିଦର୍ଶନ ଏବଂ ପେସାଦାରମାନଙ୍କ ସହିତ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଆବଣ୍ଟିତ ସମୁଦାୟ ସମୟ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ ୧୧୦ ଘଣ୍ଟା ବା ୧୬୫ ପିରିୟଡ, ମୂଲ୍ୟାୟନ ପାଇଁ ସମୟ, ବିଦ୍ୟାଳୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ବ୍ୟାଗବିହୀନ ଦିନ ଏବଂ ସମାନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ (ଏନସିଏଫ-ଏସଇ ୨୦୨୩ର ଧାରା ୪.୩)। ଏହି ପିରିୟଡଗୁଡ଼ିକ ସପ୍ତାହଦିବସରେ ଦୁଇଟି ଏବଂ ଶନିବାର ଗୋଟିଏ ପିରିୟଡର ଦୁଇଟି ବ୍ଲକ ଭାବରେ ସପ୍ତାହସାରା ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇପାରେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଘଣ୍ଟା (୪୦ ମିନିଟ୍ ର ପାଖାପାଖି ୫୫ ପିରିୟଡ) ରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି। ଏହି ପିରିୟଡ ହେଉଛି ଏକ ଦୀର୍ଘମିଆଦୀ ନିୟୋଜନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଯାହା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସହ ଜଡିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଏକ ସେଟ୍ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଏ | ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ ସମୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାଏ, ଜିନିଷଗୁଡିକୁ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷଣକୁ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାଏ ।

ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ଗୁରୁତ୍ୱ ସୃଜନଶୀଳତା ଏବଂ ଦକ୍ଷତାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ 'ଉତ୍ପାଦ' କିମ୍ବା ଫଳାଫଳ ପରିବର୍ତ୍ତେ 'କରିବା' ପ୍ରକ୍ରିୟା ହେବା ଉଚିତ୍ । ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟ, ସୃଜନଶୀଳତା, ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା, ଦୃଢ଼ତା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀରେ କାମ କରିବା ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ |

ଛାତ୍ରମାନେ ସମଗ୍ର ସମୟରେ ସକ୍ରିୟ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, କାରଣ ସେମାନେ ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ଜଗତ ସହିତ ସିଧାସଳଖ ଜଡିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଗ୍ରହଣ କର | ସେମାନେ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଅନ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଶିକ୍ଷାକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବା ଉଚିତ୍ | ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲିଙ୍ଗ କିମ୍ବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ଭୂମିକା ପ୍ରଦାନ ନ କରି ପ୍ରଚଳିତ ପକ୍ଷପାତିତାକୁ ଦୂର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ, ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ କରାଯାଇପାରିବ କିମ୍ବା ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିକଶିତ କରାଯାଇପାରେ ।

© NCERT not to be republished

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିରନ୍ତର ମୂଲ୍ୟାୟନ ସକ୍ଷମ କରିବା ସହିତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୟଂ ଏବଂ ସହକର୍ମୀ-ମୂଲ୍ୟାୟନକୁ ସକ୍ଷମ କରିବା ପାଇଁ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯାଇଛି । ରେକର୍ଡିଂ ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ଫର୍ମାଟଗୁଡିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ଅଗ୍ରଗତିର ଆକଳନ କରିବାକୁ, ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ପ୍ରତିଫଳନ ବିନିମୟ କରିବା ଏବଂ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଯିବା ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର ରେକର୍ଡ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଛାତ୍ରମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ଅଗ୍ରଗତି ଦେଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ପ୍ରକଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ଉତ୍ପାଦଗୁଡିକ ରେକର୍ଡ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ ମଧ୍ୟ ବଜାୟ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏଥିରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ, ଯେଉଁଥିରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅତିରିକ୍ତ ନୋଟ୍, ଉପସ୍ଥାପନା, ସ୍କେଚ୍ କିମ୍ବା ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ (କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ଫଟୋ ବ୍ୟତୀତ) ଏବଂ ସେମାନେ ତିଆରି କରିଥିବା ଉତ୍ପାଦ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ।

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମୟରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି, ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକର ସମୀକ୍ଷା କରି କ୍ରମାଗତ ଭାବରେ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରାଯାଇପାରିବ । କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଆକଳନ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ପଦକ୍ଷେପ, ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଧ୍ୟାନ, ଦାୟିତ୍ୱ, ଶୃଙ୍ଖଳା, ବିବରଣୀ ପାଇଁ ନିରୀକ୍ଷଣ, ଉତ୍ସୁକତା ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳତା, ସହାନୁଭୂତି ଏବଂ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଏବଂ ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା) ବିଶେଷ ଭାବରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହାକୁ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସମୟରେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । କାର୍ଯ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଚରଣ ଏବଂ ମନୋଭାବର ରୂପରେଖ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବା ଚେକ୍‌ଲିଷ୍ଟ ଏବଂ ରୁବ୍ରିକ୍ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକଶିତ ହୋଇପାରେ । ଅନୁବନ୍ଧ-୨ରେ ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ବିକଶିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଗ୍ରେଡ୍ ୬ରେ ହାସଲ ହେବାକୁ ଥିବା ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ରହିଛି।

ଯଦିଓ ଏହା ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାରେ ମତାମତର ଭୂମିକା ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ଆଗ୍ରହୀଏବଂ ଉତ୍ସାହିତ ହେବା ଉଚିତ୍। ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରେ ଯେ ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନିରନ୍ତର ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସଫଳତାର ସହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି, ଯାହା ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ଅଟେ ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ସାମଗ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟାୟନରେ ଏକ ମୌଖିକ ସାକ୍ଷାତକାର, ଉପସ୍ଥାପନା, ଭୂମିକା ନାଟକ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଲୋଚନା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କିମ୍ବା ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକ ପ୍ରତି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ସମୀକ୍ଷା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ । ଯଦି ତୁମେ ଏକ କାଗଜ-ପେନ୍ସିଲ ପରୀକ୍ଷା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି, ତେବେ ଏଥିରେ ପରିସ୍ଥିତିଗତ ପ୍ରଶ୍ନ, ଧାରଣା ମାନଚିତ୍ର, ଫ୍ଲୋ ଚାର୍ଟ, ପରିଦର୍ଶନରୁ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ବହୁ-ଚୟନ ପ୍ରଶ୍ନ (ଏମସିକ୍ୟୁ) ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଶେଷ ଭାଗରେ ଏକ ସେଟ୍ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକ ଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ଧାରଣାର ପ୍ରମୁଖ ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରେ ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରିବା ସମୟରେ ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଥାଏ । ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବାକୁ ହେଲେ, କ୍ଷମତାର ଆକଳନ ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକର ବୁଝାମଣା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦିଗକୁ ୨୦% ଏବଂ ବ୍ୟବହାରିକ ଦିଗ ପାଇଁ ୮୦% ଭାବରେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

© NCERT not to be republished

ପରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ନମୁନା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ :

ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି	Weightage
ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା	10%
Oral Presentation/Viva Voce	30%
କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ	30%
ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ	10%
କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ	20%

ପ୍ରକଳ୍ପ ଚୟନ ପାଇଁ ମାନଦଣ୍ଡ

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ସହ 'ସଂଯୁକ୍ତ' ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ଅଛି, ଯାହା ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକର ଶୀର୍ଷକ ଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ ହୋଇଛି (ଦୟାକରି ଅନୁବନ୍ଧ ୧ କୁ ଦେଖନ୍ତୁ)। ଏହି ଉପାଦାନଗୁଡିକ ଏନସିଏଫ-ଏସଇ ୨୦୨୩ ରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦକ୍ଷତା ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି (ଦୟାକରି ଅନୁବନ୍ଧ ୨ କୁ ଦେଖନ୍ତୁ)। ତେଣୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକଳ୍ପରେ ସମାନ ଉପାଦାନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ଜରୁରୀ । ପ୍ରକଳ୍ପର ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମୂଳକ ତାଲିକା ଅନୁବନ୍ଧ ୩ରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ, ତେଣୁ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ଚୟନ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପ ଡିଜାଇନ୍ କରିବାକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଅଟନ୍ତି। ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ।

ଯଦି ତୁମେ ଏବଂ ଛାତ୍ରମାନେ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକଳ୍ପ ଚୟନ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କର, ତେବେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ:

1. ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଉପଯୁକ୍ତ କି?
2. ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ବିଷୟର ଶିକ୍ଷାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ କି?
3. ଛାତ୍ରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଚାରିପାଖରେ ଦେଖୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ସମ୍ପୃକ୍ତ କି?
4. ପ୍ରକଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ଛାତ୍ରମାନେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବ କି?
5. ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବ କି?
6. ପ୍ରକଳ୍ପ ଭିତରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରିପାରିବ କି?
7. ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଆହ୍ୱାନପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଆକର୍ଷଣୀୟ ମନେ କରିବ କି?

© NCERT not to be republished

୮. ଛାତ୍ରମାନେ ଘରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ ଏପରି କିଛି ଶିଖି ପାରିବ କି ?
୯. ଏହା ଦ୍ୱାରା କର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ବିଶେଷ କରି ଶ୍ରମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବିକଶିତ ହେବ କି?
10. ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନଯାପନ ପାଇଁ ଧନ୍ଦାମୂଳକ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ କି (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ବ୍ୟବହାର, ପରିବେଶ ଚିନ୍ତା ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା, ନିଜର ଯତ୍ନ ନେବା, ଘରେ ଛୋଟ ଛୋଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ)?

ତୁମେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଘଣ୍ଟା ର ପିରିୟଡ (୪୦ ମିନିଟ୍ ର ପ୍ରାୟ ୫୫ ପିରିୟଡ) ପାଇଁ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିକଶିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ସହିତ ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗର ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସମୟ ଏବଂ ସଂଯୋଗ ଅନୁବନ୍ଧ-୪ରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏକ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିକଶିତ କରିବା ସମୟରେ ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପାରେ ।

ଦୟାକରି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ ଆର୍ଟିଫିସିଆଲ ଇଣ୍ଟେଲିଜେନ୍ସ (ଏଆଇ) ଉପକରଣର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପରାମର୍ଶଗୁଡିକ ସମଗ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ବକ୍ସଗୁଡିକରେ ରଖାଯାଇଛି। ଆର୍ଟିଫିସିଆଲ ଇଣ୍ଟେଲିଜେନ୍ସ (ଏଆଇ) କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବିଜ୍ଞାନର ଏକ ଶାଖା ଯାହା ସିଷ୍ଟମ କିମ୍ବା ମେସିନ୍ ତିଆରି କରିବା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ମାନବ ବୁଦ୍ଧିର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବା କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡିକ ସମ୍ପାଦନ କରିପାରିବ । ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ବଳ ଉପଲବ୍ଧ ହେଲେ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ। ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ବ୍ୟବହାରର ତଦାରଖ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏବଂ ସେମାନେ ଗୋଷ୍ଠୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କିଏ ପାଠ ପଢ଼ାଇବେ?

ଯେହେତୁ ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ତାଲିମ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏବଂ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାରେ ବିଶେଷଜ୍ଞତା ପ୍ରଦାନ କରେ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି/ଦକ୍ଷ ପ୍ରଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହାୟତାରେ ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏହି ବିଷୟ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ, ଯେକୌଣସି ବିଷୟର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ସେହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଆୟୋଜନ କରିବାରେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇପାରିବ ଯେଉଁଥିରେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ଅଛି । ମାଧ୍ୟମିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ହେବାକୁ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ସମନ୍ୱୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ସଂଯୋଜକଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରିପାରିବ ।

ନିରାପତ୍ତା ବ୍ୟବସ୍ଥା

ସବୁବେଳେ ନିରାପତ୍ତା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଯତ୍ନ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ। ନିରାପତ୍ତା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯେଉଁମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କିପରି ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବେ ସେ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର

© NCERT not to be republished

ଜ୍ଞାନକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉପକରଣ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀର ବ୍ୟବହାରକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ତଦାରଖ କରାଯାଇପାରିବ । କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ ସମୟରେ ପରିବହନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅଭିମୁଖୀକରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଥେଷ୍ଟ ନିରାପତ୍ତା ସହ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଯେତେବେଳେ ଛାତ୍ରମାନେ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି କିମ୍ବା ଆର୍ଟିଫିସିଆଲ ଇଣ୍ଟେଲିଜେନ୍ସ (ଏଆଇ) ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ସୁରକ୍ଷା କିମ୍ବା ସାଇବର ନିରାପତ୍ତା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ଏବଂ ଏଆଇ ଟୁଲ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା ସମୟରେ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୂଚନା ବିନିମୟ କରିବା, ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ନଥିବା ସାଇଟ୍ ପରିଦର୍ଶନ କରିବା କିମ୍ବା ପାସୱାର୍ଡ ବିନିମୟ କରିବାର ପରିଣାମ ଏବଂ ପ୍ରଭାବ ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

© NCERT not to be republished

ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଟିପ୍ପଣୀ

ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ରମାନେ,

ତୁମେ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ଭାଷା, ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ, ଗଣିତ, କଳା ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ଶାରୀରିକ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ କଲ୍ୟାଣ ଭଳି ଅନେକ ବିଷୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଏକ ନୂତନ ଏବଂ ରୋମାଞ୍ଚକର ବିଷୟ ଯାହା ତୁମେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବ ତାହା ହେଉଛି ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ।

ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ତୁମକୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ ଶିଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ଏବଂ ନିଜେ କିପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ଶିଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ କାମ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କର, ତୁମକୁ ଦୁଇଟି ଜିନିଷ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ୍: (୧) ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, ଏବଂ (୨) ଲୋକମାନେ କେବଳ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବରଂ ଜୀବନକୁ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦମୟ ଏବଂ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କାମ କର । ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଲୋକମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କାମ କରୁଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। କିଛି କାମ ଘର ଚଳାଇବା ସହ ଜଡିତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ କିଛି ରୋଜଗାର ସହ ଜଡିତ ।

ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ତୁମକୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନ ସହିତ ଜଡିତ ବ୍ୟବହାରିକ ଜିନିଷଗୁଡିକର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ଦୁନିଆକୁ ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ । ସ୍କୁଲରେ ତୁମେ କରୁଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହା ହେବ । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ତୁମକୁ ସ୍ୱାଧୀନଭାବରେ କାମ କରିବା, ତୁମେଙ୍କ ସାଥୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଗୋଷ୍ଠୀରେ କାମ କରିବା ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ଶିଖିବାର ସୁଯୋଗ ଦେବ ଯାହା ତୁମକୁ ଜୀବନରେ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବ?

ତୁମେ କ'ଣ କରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଧାରଣା ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରକଳ୍ପର ପରିଚୟ ପଢନ୍ତୁ ।

ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ

ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଆରମ୍ଭରେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ସମସ୍ତ ସାମଗ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ କର।

ଏହି ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସରଣ କର

1. ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସ୍ପଷ୍ଟ, ସଂଖ୍ୟାଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଅଛି। ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କର। ତୁମେଙ୍କ ସମୟ ନିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ତୁମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦକ୍ଷେପକୁ ବୁଝିଛନ୍ତି ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ କର। କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ କିମ୍ବା ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ସହ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ସମୟରେ ନୋଟ୍ ନିଅନ୍ତୁ।
2. କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ସାରଣୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର, ଏହା ତୁମକୁ ଶିଖିବା ଏବଂ ଯାଞ୍ଚ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ।

ତୁମେଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଯାଞ୍ଚ କର

କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହେବା ପରେ, ତୁମେ କ'ଣ ଶିଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ତୁମେ ଆଉ କ'ଣ ଶିଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତାହା ଚିନ୍ତା କର। ତୁମେ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ଏବଂ ଲେଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି। ନିଜ ଶବ୍ଦରେ ଲେଖନ୍ତୁ, ସରଳ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କର, ଏବଂ ତୁମେଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଏବଂ

© NCERT not to be republished

ଚିନ୍ତାଧାରା ବିନିମୟ କର। ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମାପ୍ତ କରିବା ପରେ, ତୁମେଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ସମୀକ୍ଷା କର। ସୁନିଶ୍ଚିତ କର ଯେ ତୁମେ ସମସ୍ତ ସ୍ତର ସମାପ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତୁମେଙ୍କ ଉତ୍ତର ଯାଞ୍ଚ କର।

ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ସ୍ଥାନ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ଦୟାକରି ଏକ ଭିନ୍ନ ନୋଟପୁସ୍ତକ କିମ୍ବା ଖୁଚୁରା ଫର୍ଦ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କର, ଯାହାକୁ ତୁମେ ପୋର୍ଟଫୋଲିଓରେ ଯୋଡିପାରିବ।ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ସ୍ଥାନ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ଦୟାକରି ଏକ ଭିନ୍ନ ନୋଟବୁକ୍ କିମ୍ବା ଲୁଜ୍ ସିଟ୍ ବ୍ୟବହାର କର, ଯାହାକୁ ତୁମେ ପୋର୍ଟଫୋଲିଓରେ ଯୋଡିପାରିବ।

ସହାୟତା ପାଇଁ ପଚାରନ୍ତୁ

ଯଦି ତୁମେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର କୌଣସି ଅଂଶ ବିଷୟରେ ଅନିଶ୍ଚିତ ଅଟନ୍ତି, ତେବେ ଶିକ୍ଷକ, ଅଭିଭାବକ କିମ୍ବା ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ମାଗିବାକୁ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ। ଯଦି କିଛି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଥାଏ ତେବେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତୁ । ସହଯୋଗ ଏବଂ ଆଲୋଚନା ଶିକ୍ଷାକୁ ଅଧିକ ମଜାଦାର ଏବଂ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ କରିପାରେ । ତୁମେ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ସନ୍ଧାନ କିମ୍ବା ଏଆଇ ଟୁଲ୍ ବ୍ୟବହାର କରି ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇପାରିବ। ଏଆଇ ଟୁଲ୍ସର ଅର୍ଥ ଆର୍ଟିଫିସିଆଲ ଇଣ୍ଟେଲିଜେନ୍ସ ଏବଂ ଏହା ଆମକୁ ଜିନିଷ ଖୋଜିବା କିମ୍ବା ଶୀଘ୍ର କିଛି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆମକାର୍ଯ୍ୟକୁ ସହଜ କରିଥାଏ । ଏଆଇ ଉପକରଣର କେତେକ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ଅନୁବାଦ ପାଇଁ ଉପକରଣ କିମ୍ବା କୌଣସି ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଖୋଜିବା ପାଇଁ ଚାଟ୍ଜିପିଟି । ଦୟାକରି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ ତୁମେଙ୍କ ପ୍ରକଳ୍ପ ଗୁଡିକ ପାଇଁ ଏଆଇ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ; ତୁମେ ଚାହିଁଲେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ ।

ବିଶ୍ରାମ ନିଅନ୍ତୁ

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ତରବରିଆ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ। ଯଦି ତୁମେ ଥକ୍କା ଅନୁଭବ କରିବା ଆରମ୍ଭ କର, ତେବେ ଟିକେ ବିରତି ନିଅନ୍ତୁ ।

ସୃଜନଶୀଳ ହୁଅନ୍ତୁ

କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଖୋଲା ଖୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇପାରେ କିମ୍ବା ତୁମେଙ୍କର ସୃଜନଶୀଳ ମତାମତ ମାଗିପାରେ। ତୁମେଙ୍କ କଳ୍ପନାକୁ ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ସକାରାତ୍ମକ ରୁହନ୍ତୁ

ନୂଆ ଜିନିଷ ଶିଖିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପାରେ। ସକାରାତ୍ମକ ରୁହନ୍ତୁ ଏବଂ ମନେରଖନ୍ତୁ ଯେ ଅଭ୍ୟାସ ତୁମକୁ ସଠିକ୍ କରିଥାଏ ।

ପ୍ରତିଫଳିତ କର

ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ତୁମେ କ'ଣ ଶିଖିଛନ୍ତି ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କର । ସହକର୍ମୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁମେଙ୍କ ପ୍ରଗତି ବିନିମୟ କର ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମତାମତ ପଚାରନ୍ତୁ ।

ତୁମ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ଡିଜାଇନ୍ କର

ତୁମେ କିପରି ଅନ୍ୟ ଜିନିଷ କରିବା ପାଇଁ ତୁମେଙ୍କ ର ଶିକ୍ଷଣକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା 0.କର ।

© NCERT not to be republished

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ଜିନିଷ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ହୁଏତ କିଛି କରିବାର ଏକ ନୂତନ ଉପାୟ ଥାଇପାରେ କିମ୍ବା ହୁଏତ ବିଭିନ୍ନ ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ଯଦି ତୁମେ କୌଣସି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି କିମ୍ବା କିଛି ଅଲଗା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତେବେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କର କିମ୍ବା ଲାଇବ୍ରେରୀ ବହିର ପରାମର୍ଶ ନିଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ତୁମେଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହିତ ଏ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ମନେରଖନ୍ତୁ। ତୁମେ ସ୍କୁଲ ସମୟ ବ୍ୟତୀତ କାମ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଘରେ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରିପାରନ୍ତି । ତୁମେ ଯାହା ଶିଖିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ତୁମେ ତୁମେଙ୍କ ପରିବାର ଏବଂ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ ।

ଯଦି ଏଠାରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପ୍ରକଳ୍ପ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ପାଇଁ ତୁମେଙ୍କର କୌଣସି ଧାରଣା ଅଛି, ତେବେ ତୁମେ ସେମାନଙ୍କୁ ତୁମେଙ୍କ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହ ବିନିମୟ କରିପାରିବ, ଯିଏ କି ତୁମକୁ ତୁମେଙ୍କ ପ୍ରକଳ୍ପ ଡିଜାଇନ୍ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ

ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ନିରାପତ୍ତା

ଯଦି ତୁମେ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ସନ୍ଧାନ କିମ୍ବା ଏଆଇ ଉପକରଣ କିମ୍ବା ଉଭୟ ବ୍ୟବହାର କର, ଦୟାକରି ଜଣେ ପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ୍କଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଏହା କର । ତୁମେ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ରେ କ'ଣ ଆକସେସ୍ କରୁଛନ୍ତି ସେଥିପ୍ରତି ସତର୍କ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ। ଯେମିତି ତୁମେଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଓ ଘର ଆଖପାଖରେ ଏମିତି କିଛି ସ୍ଥାନ ଅଛି ଯେଉଁଠି ତୁମେ ବୟସ୍କ ଙ୍କ ବିନା ଯିବେ ନାହିଁ, ସେହିଭଳି ଇଣ୍ଟରନେଟରେ ଏମିତି କିଛି ସ୍ଥାନ ଅଛି ଯାହା କାହା ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷିତ ନୁହେଁ, ନା ତୁମେ, ନା ବୟସ୍କ । ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ଯତ୍ନ ନିଅନ୍ତୁ, ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ବି ସନ୍ଦେହ ହୁଏ, ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା କାହାକୁ ପଚାରନ୍ତୁ ।

© NCERT not to be republished

THE CONSTITUTION OF INDIA

PREAMBLE

WE, THE PEOPLE OF INDIA, having solemnly resolved to constitute India into a [1]**[SOVEREIGN SOCIALIST SECULAR DEMOCRATIC REPUBLIC]** and to secure to all its citizens :

JUSTICE, social, economic and political;

LIBERTY of thought, expression, belief, faith and worship;

EQUALITY of status and of opportunity; and to promote among them all

FRATERNITY assuring the dignity of the individual and the [2][unity and integrity of the Nation];

IN OUR CONSTITUENT ASSEMBLY this twenty-sixth day of November, 1949 do **HEREBY ADOPT, ENACT AND GIVE TO OURSELVES THIS CONSTITUTION.**

1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, Sec.2, for "Sovereign Democratic Republic" (w.e.f. 3.1.1977)
2. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, Sec.2, for "Unity of the Nation" (w.e.f. 3.1.1977)

© NCERT not to be republished

ବିଷୟ ସୂଚୀ

ପ୍ରସ୍ତାବନା iii

ପୁସ୍ତକ ବିଷୟରେ v

ଭାଗ ୧: ଜୀବଜଗତ ସହ କାର୍ଯ୍ୟ **1**

ପ୍ରକଳ୍ପ 1: ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିବା ବଗିଚା 3

ପ୍ରକଳ୍ପ ୨:ଜୈବ ବିବିଧତା ପଞ୍ଜୀକା 34

ଭାଗ ୨: ମେସିନ୍ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ 55

ପ୍ରକଳ୍ପ ୩: ନିର୍ମାଣ ଦକ୍ଷତା 57

ପ୍ରକଳ୍ପ ୪: ଆନିମେସନ୍ ଏବଂ କ୍ରୀଡ଼ା 81

ଭାଗ ୩: ମାନବ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟ **103**

ପ୍ରକଳ୍ପ ୫:ବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ 105

ପ୍ରକଳ୍ପ ୬:ବିନା ଅଗ୍ନିରେ ରୋଷେଇ 125

ଅନୁବନ୍ଧ ୧: ପ୍ରକଳ୍ପ ଟେମ୍ପଲେଟ୍ **154**

ଅନୁବନ୍ଧ ୨: ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ **160**

ଅନୁବନ୍ଧ ୩: ଷଷ୍ଠରୁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ଉଦାହରଣମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ **162**

ଅନୁବନ୍ଧ ୪: ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳର ସମୟ ଆବଣ୍ଟନ ଏବଂ ମ୍ୟାପିଂ **164**

© NCERT not to be republished

An Initiative of the Ministry of Education

If you are stressed, anxious, worried, sad or confused about ....

Studies and Exams

Personal Relationships

Career Concerns

Peer Pressure

Seek Support of Counsellors

Call 8448440632

National Toll-free Counselling Tele-Helpline
8am to 8pm
All days of the week

MANODARPAN

Psychosocial Support for Mental Health & Well-being of Students during the COVID-19 Outbreak and beyond
(An initiative by Ministry of Education, Government of India, as part of Atma Nirbhar Bharat Abhiyan)

www.https://manodarpan.education.gov.in

© NCERT not to be republished